

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Павлова В. В.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
ORCID ID: 0000-0001-6534-2050

У статті здійснено структурний аналіз комунікативної компетентності майбутнього викладача закладу вищої освіти як ключової професійної характеристики, що визначає ефективність педагогічної діяльності. Комунікативна компетентність майбутнього викладача ЗВО розглядається як багатокомпонентне утворення, яке поєднує знання, уміння, навички та особистісні якості, необхідні для результативної взаємодії зі здобувачами та колегами і є інтегральною якістю, що забезпечує ефективну педагогічну взаємодію, містить знання й навички комунікації, розвиток емоційного інтелекту, дотримання етичних норм та використання різних засобів спілкування, формуючи основу якісного освітнього процесу. Виокремлено чотири основні складники: когнітивний, комунікативно-мовленнєвий, соціально-перцептивний та інтерактивний. Когнітивний компонент забезпечує теоретичне підґрунтя комунікації, включно зі знаннями про сутність, закономірностями та стратегіями педагогічного спілкування. Комунікативно-мовленнєвий компонент охоплює вербальні й невербальні навички, що формують професійний дискурс викладача. Соціально-перцептивний компонент спрямований на розвиток емпатії, педагогічного такту та здатності до рефлексії, що забезпечує розуміння індивідуальних особливостей студентів. Інтерактивний компонент відображає практичний аспект комунікативної компетентності, зокрема організацію навчального діалогу, групової роботи та конструктивне вирішення конфліктів.

Усі складники перебувають у тісному взаємозв'язку, утворюючи цілісну систему, яка визначає професійну готовність викладача до ефективної педагогічної діяльності. Здійснений аналіз дає змогу окреслити перспективи формування комунікативної компетентності в процесі професійної підготовки, що передбачає інтеграцію інноваційних освітніх технологій, розвиток емоційного інтелекту та вдосконалення практико орієнтованих методів навчання. Отримані результати можуть бути використані для оцінювання комунікативної компетентності майбутніх викладачів і діагностування її рівня, а також для визначення напрямів подальшого професійного розвитку комунікативно гнучкого, соціально відповідального та професійно компетентного викладача.

Ключові слова: комунікативна компетентність майбутнього викладача, компоненти та критерії комунікативної компетентності майбутнього викладача.

Pavlova V. V. Structural analysis of the communicative competence of a future teacher at higher education institutions

The article presents a structural analysis of the communicative competence of future higher education teacher as a key professional characteristic that determines the effectiveness of pedagogical activity. Communicative competence of a future university teacher is considered as a multi-component construct that integrates knowledge, skills, abilities, and personal qualities necessary for effective interaction with students and colleagues. It is defined as an integral quality that ensures successful pedagogical communication, encompassing communication knowledge and skills, the development of emotional intelligence, adherence to ethical norms, and the use of diverse means of interaction, thereby forming the foundation of a high-quality educational process.

Four main components are distinguished: cognitive, communicative-speech, social-perceptive, and interactive. The cognitive component provides the theoretical basis of communication, including knowledge of the essence, regularities, and strategies of pedagogical interaction. The communicative-speech component covers verbal and non-verbal skills that shape the professional discourse of the teacher. The socio-perceptive component focuses on the development of empathy, pedagogical tact, and reflective abilities, ensuring understanding of students' individual characteristics. The interactive component reflects the practical dimension of communicative competence, including the organization of educational dialogue, group work, and constructive conflict resolution.

All components are closely interconnected, forming a holistic system that defines a teacher's professional readiness for effective pedagogical activity. The conducted analysis outlines the prospects for developing communicative competence in the process of professional training, which involves the integration of innovative educational technologies, the enhancement of emotional intelligence, and the improvement of practice-oriented teaching methods. The obtained results may be used to assess the communicative competence of future teachers, determine their competence levels, and identify directions for further professional development of a communicatively flexible, socially responsible, and professionally competent educator.

Keywords: *communicative competence of a future higher education teacher; components and criteria of communicative competence of a future higher education teacher.*

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена дедалі більшими вимогами до професійної підготовки викладачів закладів вищої освіти, які мають не лише володіти ґрунтовними знаннями у своїй галузі, а й демонструвати високий рівень комунікативної компетентності. У сучасних умовах інтеграції України до європейського освітнього простору та впровадження компетентнісного підходу комунікативна компетентність постає як ключовий чинник ефективної педагогічної діяльності. Недостатня деталізація структури комунікативної компетентності майбутнього викладача закладу вищої освіти створює труднощі для її цілеспрямованого формування в освітньому середовищі.

Питання професійної комунікативної компетентності розкрито в роботах С. Александрової, Д. Годлевської, О. Загородної, Н. Зверевої, Л. Мороз С. Симоненко, Т. Шарової та ін., проте подальшого дослідження вимагають аспекти, пов'язані зі структурою комунікативної компетентності майбутнього викладача ЗВО.

Мета дослідження – провести структурний аналіз комунікативної компетентності майбутнього викладача закладу вищої освіти та визначити її складники.

Відповідно до мети, ми визначили завдання дослідження: розкрити сутність поняття «комунікативна компетентність» у контексті професійної діяльності викладача ЗВО, визначити структуру, ключові компоненти та критерії комунікативної компетентності майбутнього викладача, окреслити перспективи формування комунікативної компетентності в процесі професійної підготовки майбутніх викладачів.

Методи та методики дослідження. У дослідженні, що здійснювалося в межах теоретико-методологічного аналізу, застосовано метод порівняльного аналізу для зіставлення різних наукових підходів до визна-

чення поняття та структури комунікативної компетентності майбутніх викладачів, метод системного аналізу для виявлення структури та взаємозв'язків між компонентами комунікативної компетентності майбутніх викладачів, метод узагальнення й інтерпретації для формування моделі комунікативної компетентності викладача ЗВО. Відповідно, процедура дослідження містила вивчення та систематизацію наукових джерел з проблеми комунікативної компетентності, визначення основних підходів до структурування компетентності, побудову структурно-компонентної моделі з урахуванням сучасних освітніх вимог.

Результати. У сучасній системі вищої освіти комунікативна компетентність викладача постає як фундаментальний елемент його професійної компетентності. Вона забезпечує результативну педагогічну взаємодію зі студентами, колегами та адміністрацією, сприяє створенню сприятливого освітнього середовища, що стимулює розвиток критичного мислення, творчості й самостійності здобувачів. Крім того, комунікативна компетентність визначає здатність викладача до наукової комунікації, яка реалізується через участь у конференціях, публікаціях та дискусіях, а також забезпечує ефективне впровадження освітніх інновацій, особливо в умовах цифровізації та змішаних форм навчання.

Соціально-комунікативна компетентність майбутніх викладачів у період здобуття ступеня магістра, за трактуванням Н. Волкової та співавторів, постає як цілеспрямований і систематичний процес накопичення позитивних кількісних та якісних змін. Вона забезпечує здатність ефективно взаємодіяти як у межах професійно-комунікативного середовища, так і в ширшому соціальному просторі, реалізуючи соціально-комунікативну діяльність, що охоплює встановлення та розвиток

міжособистісних контактів зі студентами, колегами, фахівцями й роботодавцями. До змісту цього процесу належать обмін інформацією, вироблення спільних стратегій співпраці та досягнення поставлених цілей шляхом управління комунікативними процесами [8].

За твердженням Н. Лупак, комунікативна компетентність майбутнього викладача є провідним інтегративним утворенням, що визначає результативність його професійної діяльності в умовах модернізації освітнього простору, її формування ґрунтується на використанні індивідуальних психофізичних ресурсів та засвоєнні системи знань про закономірності й принципи комунікативної взаємодії [2].

На думку Ю. Луцик, Л. Пікулицької та Г. Циганок, комунікативна компетентність викладача ЗВО є обов'язковою передумовою для виконання науково-педагогічних функцій. Педагогічна діяльність за своєю природою розглядається сучасною психолого-педагогічною наукою як комунікативна, а особистість як ієрархія внутрішніх і зовнішніх комунікацій, що становлять її комунікативне ядро [3].

Ми розглядаємо комунікативну компетентність майбутнього викладача закладу вищої освіти як інтегральну професійно-особистісну характеристику, що визначає результативність педагогічної взаємодії та комунікації в освітньому середовищі. Вона охоплює усвідомлення значущості комунікації як базового ресурсу професійної діяльності, засвоєння комплексу знань, умінь і навичок у сфері комунікативної взаємодії, розвиток емоційного інтелекту та здатності до самопізнання в ролі комунікативної особистості. Важливими складниками є дотримання етичних норм спілкування та вміння ефективно застосовувати вербальні, невербальні й цифрові засоби комунікації. Така компетентність є підґрунтям продуктивної взаємодії зі здобувачами, колегами та академічною спільнотою, сприяє успішному розв'язанню професійних завдань і забезпечує підвищення якості освітнього процесу.

Так, комунікативна компетентність майбутнього викладача ЗВО – це інтегральна якість, що забезпечує ефективну педагогічну взаємодію, містить знання й навички комунікації, розвиток емоційного інтелекту, дотримання етичних норм та використання різних засобів

спілкування, формуючи основу якісного освітнього процесу.

Аналізуючи наукові підходи щодо структури комунікативної компетентності, фіксуємо різні класифікації структури, проте сучасні моделі виокремлюють три інваріантні групи її складників. Першою є когнітивна компонента, що охоплює знання мовних норм і жанрів мовлення, комунікативних стратегій, правил доречності висловлювань, а також уявлення про культурні та професійні контексти. Вона становить концептуальний фундамент комунікації. Другою є соціальна компонента, яка містить соціальну перцепцію, емпатію, здатність розпізнавати ролі, статуси й очікування, уміння регулювати взаємодію та інтерпретувати соціальні сценарії, забезпечуючи узгодженість комунікативного процесу. Третьою є мовленнєва (операційна) компонента, що передбачає володіння навичками побудови усних і письмових висловлювань, логічної організації викладу, використання стратегій і тактик мовлення, а також семантичних та стилістичних засобів. Саме вона є практичним інструментом реалізації комунікативної компетентності. У синтезі ці три складники формують інтегральну здатність до успішної, доречної та ефективної взаємодії, забезпечуючи професійну, культурну й ситуаційну адекватність комунікації [6].

Комунікативна компетентність викладача ЗВО має складну, багаторівневу структуру. У педагогічній науці традиційною вважається модель, що структурує комунікативну компетентність викладача на кілька взаємопов'язаних компонентів. Дослідники (Т. Гринченко, В. Асадчих, М. Бернавська та ін.) найчастіше виокремлюють чотири основні блоки: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінний [4].

Н. Волкова та О. Лебідь розглядають комунікативну компетентність майбутніх фахівців як систему, що налічує чотири взаємопов'язані складники:

- мотиваційно-ціннісний охоплює мотиви, які узгоджуються з цілями та завданнями комунікативної діяльності: готовність до взаємодії, орієнтація на гуманістичні принципи спілкування й прагнення до вдосконалення власних комунікативних здібностей;

- когнітивний передбачає знання про сутність й особливості процесу спілкування, як загального, так і професійного, та передбачає розуміння різних стилів комунікації, зокрема усвідомлення власного стилю;

- діяльнісний представлений набором практичних умінь і навичок, серед яких організаційно-управлінські, експресивні та перцептивно-рефлексивні;

- особистісно-емоційний охоплює індивідуальні риси та емоційні прояви, що визначають позицію учасника комунікації здатність до емпатії, рефлексії, комунікабельність, уважність і стійкість до стресу [1].

Як бачимо, дотепер в науковій літературі немає єдиного підходу до структури комунікативної компетентності. Найбільш розповсюдженими, як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі є трикомпонентні структури.

В. Теслюк та О. Паскаленко, досліджуючи комунікативну компетентність майбутнього викладача, визначають її структуру як таку, що налічує чотири ключові складники: когнітивний (пізнавальний), комунікативно-мовленнєвий, соціально-перцептивний та інтерактивний. Усі ці компоненти функціонують у тісному взаємозв'язку та утворюють єдину цілісну систему [5].

До структури комунікативної компетентності майбутніх педагогів-філологів І. Галяч та ін. зараховують гностичний (здатність розуміти інших), експресивний (здатність виражати себе) та інтерактивний (здатність організувати взаємодію з іншими) компоненти процесу спілкування [7].

У дослідженні ми орієнтуємося на структуру комунікативної компетентності, запропоновану В. Теслюк та О. Паскаленко, тому детально проаналізуємо зміст її складників.

Когнітивний (пізнавальний) компонент відображає систему знань, необхідних майбутньому викладачеві для результативної комунікації. До його змісту належать:

- знання про сутність, різновиди та функції комунікації в освітньому процесі;

- уявлення про закономірності спілкування, чинники успішності та можливі бар'єри;

- розуміння норм і правил професійної педагогічної взаємодії;

- знання мовленнєвих стратегій і стилів педагогічного спілкування;

- усвідомлення ролі викладача як комунікатора та фасилітатора навчання.

Цей складник є ключовим інструментом професійної діяльності викладача, адже саме мовлення є основним засобом навчання.

Соціально-перцептивний компонент охоплює вміння, спрямовані на сприйняття, розуміння та оцінювання співрозмовників. Він передбачає:

- здатність розпізнавати психологічні стани, наміри та реакції студентів;

- емпатію та емоційну чутливість;

- навички створення довірливого контакту й позитивного психологічного клімату;

- уміння враховувати індивідуальні особливості студентів у комунікації;

- розвиток педагогічного такту, спостережливості та рефлексії.

Цей компонент забезпечує ефективну міжособистісну взаємодію, сприяє адаптації комунікативної поведінки та формуванню партнерських стосунків зі здобувачами освіти.

Інтерактивний компонент охоплює практичні навички, що забезпечують активну взаємодію в процесі спілкування, а саме:

- володіння різними формами та методами педагогічної взаємодії;

- уміння організувати спільну діяльність і групову роботу;

- навички ведення дискусій, фасилітації, модераторії та стимулювання навчального діалогу;

- здатність конструктивно вирішувати конфлікти й долати комунікативні бар'єри;

- уміння управляти динамікою взаємодії та підтримувати активність аудиторії.

Інтерактивний складник відображає практичний вимір комунікативної компетентності та забезпечує ефективне педагогічне спілкування в реальних умовах навчального процесу.

Усі чотири компоненти перебувають у взаємозалежності: когнітивний формує знання, комунікативно-мовленнєвий – засоби їх вираження, соціально-перцептивний – розуміння співрозмовника, а інтерактивний – організацію реальної взаємодії.

Разом вони формують цілісну комунікативну компетентність майбутнього викладача, необхідну для ефективної професійної діяльності.

Відповідно критеріями та показниками оцінювання рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів виступили:

1. Когнітивно-інформаційний критерій (знання про комунікацію) визначає рівень теоретичної підготовки здобувача освіти у сфері професійної педагогічної взаємодії. Його показниками є: розуміння сутності та функцій педагогічного спілкування, знання його етапів, принципів і закономірностей; орієнтація у стилях та стратегіях комунікації (авторитарному, демократичному, партнерському) та здатність оцінювати їх ефективність у різних педагогічних ситуаціях; усвідомлення бар'єрів комунікації (психологічних, соціальних, мовленнєвих, технічних) і шляхів їх подолання; знання етичних норм педагогічного спілкування, що містять правила професійної етики, толерантність і педагогічний такт.

2. Комунікативно-мовленнєвий критерій (розвиток мовленнєвих умінь) характеризує рівень сформованості вербальних і невербальних навичок. До його показників належать: чіткість, логічність і структурованість мовлення, здатність доступно та аргументовано передавати інформацію; багатство мовних засобів і володіння педагогічним дискурсом (термінологія, приклади, логічні зв'язки, адаптація мови до рівня аудиторії); ефективність невербальної комунікації (міміка, жести, пози, темп мовлення, інтонація) та вміння керувати їх впливом; здатність слухати й підтримувати діалог через активне слухання, уточнення, перефразування та збереження комунікативного контакту.

3. Емоційно-емпатійний критерій (здатність розуміти інших) оцінює рівень розвитку емпатії, рефлексії та соціального сприймання. Його показниками є: емпатійність, тобто здатність відчувати емоційний стан співрозмовника й коригувати власну поведінку; соціальна чутливість, що проявляється в умінні розпізнавати настрої, мотиви та рівень готовності студентів сприймати інформацію; педагогічна рефлексія, яка передбачає аналіз власних комунікативних дій, визначення помилок і шляхів їх удосконалення; уміння встановлювати та підтримувати психологічний контакт, створюючи доброзичливу й комфортну атмосферу спілкування.

4. Діяльнісно-інтерактивний критерій (здатність організувати комунікативну взаємодію) відображає вміння будувати ефективну співпрацю зі студентами та колегами, а також внутрішню готовність до професійного спілкування. Його показниками є: організація навчального діалогу через постановку відкритих і проблемних запитань, стимулювання дискусії та залучення всіх учасників; ведення професійних дискусій з аргументованим висловленням думок, коректним запереченням й узгодженням позицій; конструктивне вирішення конфліктних ситуацій, зниження напруги та попередження непорозумінь; управління групою динамікою, що містить координацію роботи в групах, розподіл ролей, підтримання активності та співпраці.

Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти має здійснюватися послідовно та системно – як невід'ємна частина загального процесу розвитку їхньої професійної майстерності. Цей процес передбачає інтеграцію загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін, а також активне використання інтерактивних технологій, освітня діяльність повинна бути спрямована на формування стійкої готовності до творчого саморозвитку й самореалізації, виховання толерантної особистості та потребує від майбутнього викладача усвідомлення власної «Я-концепції» і моделей поведінки.

Перспективи формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів полягають у модернізації освітнього процесу, інтеграції інноваційних технологій та розвитку міждисциплінарних підходів, що забезпечують готовність викладача до ефективної професійної взаємодії.

Оскільки комунікативна компетентність охоплює емоційний компонент і поведінкові патерни, її розвиток має ґрунтуватися на психологічному підході, що допомагає здобувачам краще пізнати себе й інших, а також удосконалити міжособистісні взаємини.

Так, комунікативна компетентність викладача вищої школи є ключовим елементом професійної компетентності, адже забезпечує ефективну взаємодію зі студентами, колегами та освітнім середовищем. Вона визначає професійне становлення педагога через здатність

спілкуватися результативно, етично та продуктивно в професійному контексті й охоплює мовленнєві навички, емоційний інтелект, уміння вести діалог, практикувати активне слухання та володіти різними стилями й формами комунікації.

Висновки. Комунікативна компетентність майбутнього викладача є багатокомпонентним утворенням, що поєднує знання, уміння, навички та особистісні якості, необхідні для ефективної педагогічної взаємодії. Здійснення структурного аналізу дає змогу окреслити ключові елементи комунікативної компетентності: когнітивний, комунікативно-мовленнєвий, соціально-перцептивний та інтерактивний. Кожен із них виконує специфічну функцію, але всі перебувають у тісному взаємозв'язку, утворюючи цілісну систему: когнітивний компонент забезпечує теоретичне підґрунтя комунікації, формує знання про сутність, закономірності та стратегії педагогічного спілкування, комунікативно-мов-

леннєвий компонент є основним інструментом професійної діяльності викладача, адже саме мовлення (вербальне й невербальне) є засобом передавання знань та організації навчального процесу, соціально-перцептивний компонент формує здатність викладача розуміти студентів, враховувати їхні індивідуальні особливості, підтримувати позитивний психологічний клімат і розвивати емпатію та педагогічний такт, інтерактивний компонент відображає практичний аспект комунікативної компетентності, забезпечує організацію діалогу, дискусій, групової роботи та конструктивне вирішення конфліктів. Усі компоненти у взаємодії створюють цілісну модель комунікативної компетентності, яка є необхідною умовою професійної підготовки викладача та його успішної діяльності в закладі вищої освіти. Це дасть змогу створити викладача нового типу, який є комунікативно гнучким, емоційно зрілим та здатним до ефективної взаємодії в умовах сучасної освіти.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П., Лебідь О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2020. № 2(20). С. 168–179.
2. Лупак Н. М. Структура комунікативної компетентності майбутніх учителів мистецьких дисциплін: сучасний формат. *International Academy Journal Web of Scholar*. 2019. № 4(34). С. 32–38.
3. Луцик Ю., Пікулицька Л., Циганок Г. Комунікативна компетентність викладача ЗВО як складова професійної компетентності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. № 5-6 (99-100). С. 71–85.
4. Скворцова С. О., Вторнікова Ю. С. Професійно-комунікативна компетентність учителя початкових класів : монографія. Одеса : Абрикос Компани, 2013. 290 с.
5. Теслюк В. М., Паскаленко О. В. Емпіричне дослідження комунікативної компетентності майбутніх викладачів *SWorldJournal* Issue 8. Part 3. 2021. С. 66–70. URL: <https://sworldjournal.com/index.php/swj/article/download/swj08-03-002/1354>. (дата звернення: 15.11.2025).
6. Bachman L. *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford : Oxford University Press, 1990. 395 p.
7. Halian I., Halian O., Gusak L., Bokshan H., Popovych I. Communicative Competence in Training Future Language and Literature Teachers. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9, Issue 29. P. 530–541.
8. Volkova N., Lebid O., Verchenko L., Bidnenko N., Zirka V. The development of socio-communicative competence of future trainers of higher education establishments in the course of master's degree acquiring. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 104. 03011. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403011>.

References

1. Volkova, N. P., & Lebid, O. V. (2020). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnix doktoriv filosofii v umovakh aspirantury [Formation of communicative competence of future Doctors of Philosophy in postgraduate education]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia «Pedahohika i psykholohiia»*. *Pedahohichni nauky*, 2(20), 168–179. [in Ukrainian].
2. Lupak, N. M. (2019). Struktura komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnix uchyteliv mystetskykh dystsyplin: suchasnyi format [The structure of communicative competence of future teachers of art disciplines: modern format]. *International Academy Journal Web of Scholar*, 4(34), 32–38. [in Ukrainian].

3. Lushchuk, Yu., Pikulitska, L., & Tsyhanok, H. (2020). Komunikatyvna kompetentnist vykladacha ZVO yak skladova profesiinoi kompetentnosti [Communicative competence of a higher education teacher as a component of professional competence]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 5-6(99-100), 71–85. [in Ukrainian].
4. Skvortsova, S. O., & Vtornikova, Yu. S. (2013). Profesiino-komunikatyvna kompetentnist uchtelia pochatkovykh klasiv [Professional communicative competence of a primary school teacher]. Odesa: Abrykos Kompani, 290 p. [in Ukrainian].
5. Tesliuk, V. M., & Paskalenko, O. V. (2021). Empirychne doslidzhennia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv [Empirical study of communicative competence of future teachers]. *SWorldJournal*, 8(3), 66–70. Retrieved November 15, 2025, from <https://sworldjournal.com/index.php/swj/article/download/swj08-03-002/1354>. [in Ukrainian].
6. Bachman, L. (1990). *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford: Oxford University Press, 395 p. [in English].
7. Halian, I., Halian, O., Gusak, L., Bokshan, H., & Popovych, I. (2020). Communicative Competence in Training Future Language and Literature Teachers. *Amazonia Investiga*, 9(29), 530–541. <https://doi.org/10.34069/AI/2020.29.05.58>. [in English].
8. Volkova, N., Lebid, O., Verchenko, L., Bidnenko, N., & Zirka, V. (2021). The development of socio-communicative competence of future trainers of higher education establishments in the course of master's degree acquiring. *SHS Web of Conferences*, 104, 03011. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403011>. [in English].

Стаття надійшла до редакції 20.11.2025

Стаття прийнята 15.12.2025

Статтю опубліковано 23.12.2025